

Українська
мова

Ukrainian
language

ISSN: 2411-6181 (on-line); ISSN: 2311-9896 (print)
Current issues of social studies and history of medicine. Joint
Ukrainian-Romanian scientific journal, 2017, №:1(13), P. 16-20
UDK 821.161.2-23:398
DOI 10.24061/2411-6181.1.2017.3

ОКЛИЧНІ РЕЧЕННЯ В РУСЛІ БАГАТОАСПЕКТНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Галина НАВЧУК, Лариса ШУТАК,
ВДНЗ України «Буковинський державний
медичний університет», Чернівці (Україна)
navchuk_g_v@mail.ru
society@bsmu.edu.ua

THE EXCLAMATORY SENTENCES IN LINE WITH THE MULTIDIMENSIONAL RESEARCH

Halyna NAVCHUK, Larysa SHUTAK
Higher State Educational Establishment of Ukraine
«Bukovinian State Medical University», Chernivtsi (Ukraine),
ORCID ID: 0000-0002-4624-1796
RESEARCHER ID: S-61-40-2016
ORCID ID: 0000-0001-8038-4080
RESEARCHER ID: S-61-30-2016

Навчук Галина, Шутак Лариса. Восклицательные предложения в русле многоаспектного исследования. В статье обосновывается целесообразность многоаспектного подхода к изучению восклицательных предложений. При этом в качестве основных определены структурный и семантический аспекты, на которые опираются логический и коммуникативный. В качестве вспомогательных выделено эмоциональный и текстотворный. Такой подход к рассмотрению восклицательных предложений позволит выявить их структурные и формальные особенности в различных сферах функционирования, установить коррелятивность / некоррелятивность элементов их формально-синтаксического, семантико-синтаксического, собственно семантического и коммуникативного строения, проследить формальную и семантическую вариативность.

Ключевые слова: восклицательные предложения, многоаспектный подход, структурно-семантический аспект, формально-синтаксический аспект, диктум и модус высказывания.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку української граматики характеризується тенденцією до багатоаспектного розгляду семантико-синтаксичних одиниць, намаганням систематизувати їх на нових концептуальних чи методологічних засадах, переглянути й уточнити деякі наукові поняття, що сформувалися впродовж кількох десятиліть.

Абсолютно новим етапом у розвитку сучасної української граматики став поглиблений функціональний підхід до тлумачення мовних явищ у поєднанні з антропоцентризмом лінгвістичних студій. Дослідників уже не задовольняють суто граматичні інтерпретації конструкцій мови; на перший план виступає зацікавлення механізмами їх витворення в тісному зв'язку із з'ясуванням активної ролі у процесі мовної комунікації її учасників – адресанта, тобто творця певного тексту, і адресата, якому текст призначений для сприйняття. Цей підхід дозволив по-іншому розглянути окремі фрагменти граматичного ладу мови, зокрема питання про статус окличних речень у синтаксичній системі мови, з нових методологічних позицій трактувати їх комунікативне призначення та функції¹.

Проте в синтаксичній науці не знижується інтерес до вивчення експресивно забарвлених конструкцій, зокрема й окличних речень, які характеризуються, з одного боку, чітко вираженою емоційною й експресивною специфікою, а з іншого – своєрідною синтаксичною побудовою й оформленням.

Протягом тривалого часу окличні речення ставили в один ряд з розповідними і питальними при класифікації за метою висловлювання. У сучасних синтаксичних дослідженнях статус окличних речень змінений, тепер вважається, що всі класи речень за метою висловлювання можуть бути окличними, оскільки з'ясувалося, що вони базуються на іншому принципі класифікації – емоційно-експресивному. Зі зміною підходу до кваліфікації окличних речень, зумовленого передовсім активним запровадженням функціонального та категорійного принципів до вивчення граматичних явищ (роботи І. Р. Вихованця, К. Г. Городенської, В. М. Русанівського, М. Я. Плющ, А. П. Загнітка та ін.)², інтерес до дослідження їх структурних і функціональних особливостей у синтаксичній системі української мови не знизився. Недостатність висвітлення цього питання в граматичній традиції зумовлює необхідність всебічного (багатоаспектного) розгляду окличних речень, при якому враховувалися б і форма, і зміст.

Мета статті – обґрунтувати багатоаспектний аналіз окличних конструкцій у взаємозв'язку їхніх формально-синтаксичних і функціонально-семантичних реалізацій, оскільки своєрідність цих одиниць виявляється на комунікативно-прагматичному рівні, де диференціюючу роль, окрім інтонації, відіграє комунікативна настанова, що корелює з функцією.

Під аспектом розуміється істотна властивість, виділення домінанти у вивченні мовної одиниці.

¹ Navchuk G. V., Shinkaruk V. D. Formal'no-sintaksichni ta funktsional'no-semantichni osoblivosti oklichnih rechen': Monografiya [Formal syntactic and semantic features functional and exclamation sentences. Monograph]. Ternopil': Aston, 2007, P. 3–4.

² Vihovanets' I. R., Gorodens'ka K. G., Rusaniv's'kij V. M. Semantiko-sintaksichna struktura rechennya [Semantic-syntactic structure of sentences]. K.: Naukova dumka, 1983, 220 p.; Vihovanets' I. R. Gramatika ukrayins'koyi movi. Sintaksis: Pidruchnik [Ukrainian grammar. Syntax.], K.: Libid', 1993. 368 p.; Vihovanets' I. R. Narisi z funktsional'nogo sintaksisu ukrayins'koyi movi [Essays on functional syntax

„Багатоаспектність речень – це їх багатогранність, наявність об’єктивно властивих йому взаємозалежних аспектів – сторін, взаємопроникаючих і взаємодіючих”³.

У сучасній синтаксичній науці виділяють такі аспекти, як формально-синтаксичний, семантико-синтаксичний, власне-семантичний, комунікативний, модальний, текстотвірний, когнітивний, прагматичний, емоційний, номінативний та ін.

Якщо на початковому етапі вивчення речень лінгвісти обмежували кількість аспектів їх аналізу, виділяючи головний, єдино правильний, то сьогодні дослідники, аналізуючи речення в різних аспектах, жоден з них не вважають універсальним. З цього приводу Бабайцева В. В. слушно зазначила, що „строгому розмежуванню аспектів дослідження заважає і сам об’єкт аналізу – речення, сполучення властивостей якого є не механічним зчепленням аспектів, а органічним сплавом, у якому важко чітко відмежувати одну властивість від іншої”⁴.

Виходячи із твердження про те, що структура і семантика взаємозалежні й взаємозумовлені, як форма і зміст, у дослідженні формально-синтаксичних і функціонально-семантичних особливостей окличних речень основними, на нашу думку, є структурний і семантичний аспекти, на яких базуються логічний і комунікативний. Такий підхід дозволить встановити корелятивність / некорелятивність елементів формально-синтаксичної, семантико-синтаксичної, власне-синтаксичної та комунікативної будови окличних речень, простежити їх формальну і семантичну варіативність.

Оскільки для передачі думок і вираження почуттів мовець вибирає оптимальну структурну схему речення, наповнюючи її лексикою, то в ієрархії аспектів головне місце відводиться структурному, який розглядається поза ситуацією і контекстом, потім – семантичному. Як допоміжні, на нашу думку, виступають комунікативний, емоційний і текстотвірний, адже метою досліджуваних окличних речень є повідомлення інформації і вираження почуттів.

Отже, одним із основних аспектів дослідження окличних речень є розгляд їх структурної схеми. Під структурною схемою розуміється синтаксичний зразок, за яким будується висловлювання. З цього погляду слушним видається твердження І. Р. Вихованця про те, що „синтаксичні одиниці ми творимо у численних актах мовлення, не помічаючи того, що ці одиниці „продукуємо” за певним зразком. Мовці не опанували б

синтаксичний механізм мовлення, якби за кожною конкретною синтаксичною одиницею (реченням, судженням, мінімальною синтаксичною одиницею) не стояла „єдина мірка”, тобто не мовленнєва, а власне-мовна модель”⁵. Далі дослідник переконливо зазначає, що „реалізація мовної моделі речення в конкретних умовах мовленнєвої ситуації супроводжується різноманітними видозмінами, перетвореннями, ускладненнями, що виявляються у порядку слів, інтонації, лексичному наповненні, редуції компонентів, семантичних нашаруваннях”⁶.

Речення як синтаксична одиниця-конструкція складається зі слів або словосполучень. Повнозначні слова, що беруть участь в організації структурної схеми, називаються компонентами структурної схеми. Основною ознакою речення багато лінгвістів вважають предикативність, яку кваліфікують як співвідношення речення і відображуваної ним дійсності. Отже, загальним граматичним значенням для всіх структурних схем речення є предикативність. Зокрема, І. Р. Вихованець тлумачить її як визначальну реченнєву ознаку, як комплекс граматичних значень, співвіднесених з актом мовлення й позицією (комунікативним наміром мовця). На його думку, предикативність, об’єднуючи в собі категорії часу й модальності, відбиває стосунок речення до дійсності (реальність чи нереальність, необхідність чи ймовірність, можливість чи неможливість тощо)⁷.

У реченні мовець виражає свої думки, почуття і волевиявлення. Відображаючи явища дійсності, він водночас вказує на своє ставлення до змісту повідомлюваного. Таким чином, предикативність можна визначити як співвідношення змісту висловлювання з реальною дійсністю з погляду самого мовця. Наявність категорії предикативності є найважливішою ознакою речення як самостійної синтаксичної категорії.

З предикативністю тісно пов’язана категорія модальності. Кожне речення містить у собі як істотну конструктивну ознаку модальне значення, тобто містить у собі вказівку на відношення до дійсності. Отже, будь-яке цілісне вираження думки, почуття, спонукання, відбиваючи дійсність у тій або іншій формі висловлювання, оформлене в одну з існуючих у даній системі мови інтонаційних схем речення, виражає одне з тих синтаксичних значень, що у своїй сукупності утворюють категорію модальності”⁸. „Синтаксична категорія модальності як частина зовнішньосинтаксичної сфери структури речення складається, – за переконанням І. К. Білодіда, – з формально-розрізняваних синтаксичних значень, в

Ukrainian language], K.: Naukova dumka, 1992, 224 p.; Zagnitko A. P. Teoretichna gramatika ukrayins'koyi movi: Sintaksis: Monografiya [Theoretical Ukrainian grammar, syntax: Monograph], Donets'k: DonNU, 2001, 662 p.; Karans'ka M. U. Sintaksis suchasnoyi ukrayins'koyi movi: Navchal'nij posibnik [The syntax of modern Ukrainian language], K.: Libid', 1995, 312 p.; Kulik B. M. Kurs suchasnoyi ukrayins'koyi literaturnoyi movi: Sintaksis [The course of modern Ukrainian literary language. Syntax], K.: Radyans'ka shkola, 1965, Ch. II. 284 p.; Peshak M. M. "Aspekti doslidzhennya vzayemodiyi formi i zmistu v movi" [Aspects of the study of the interaction of form and content in the language. Ukrainian linguistics], *Ukrayins'ke movoznavstvo*, K.: Visha shkola, 1980, Vol. 8, P. 16-25; Slin'ko I. I., Gujvanyuk N. V., Kobilyans'ka M. F. Sintaksis suchasnoyi ukrayins'koyi literaturnoyi movi: Problemni pitannya: Navchal'nij posibnik [The syntax of modern Ukrainian literary language: Problematic issues], K.: Visha shkola, 1994, 670 p.; Suchasna ukrayins'ka literaturna mova [The modern Ukrainian literary language], Za red. M. Ya. Plyush. K.: Visha shkola, 1994, 414 p.; Shinkaruk V. D. Kategoriyi modusu i diktumu u strukturі rechennya: Monografiya [Categories modes and dictates the structure of the sentence. Monograph], Chernivtsi: Ruta, 2002, 272 p.

³ Babajitseva V. V. "Predlozhenie kak mnogoaspektnaya edinitsa sintaksisa" [Offer a multifaceted unit syntax], *RYASH*, 1984, Vol. 3, P. 18.

⁴ Ibid, P. 19.

⁵ Vihovanets' I. R. Gramatika ukrayins'koyi movi. Sintaksis: Pidruchnik [Ukrainian grammar. Syntax], K.: Libid', 1993, P. 47.

⁶ Ibid, P. 49.

⁷ Ibid, P. 7.

⁸ Vinogradov V. V. O kategorii modal'nosti i modal'nyh slovah v russkom yazyke, Izbrannye trudy. Issledovanie po russkoj grammatike [On the category of modality and modal words in the Russian language. Selected Works. Study on Russian grammar], M.: Nauka, 1975, P. 55.

яких виражається спосіб віднесеності основного змісту речення до дійсності”⁹.

Подібну думку висловлює і А. П. Загнітко, зазначаючи зокрема, що „при розрізненні речень за модальністю суттєвим виступає розмежування внутрішньо- і зовнішньосинтаксичної структури речення. Внутрішньосинтаксична структура речення співвіднесена з типом структурної схеми і підпорядкована системно-мовним вимірам граматичного ладу, зовнішньосинтаксична структура в українській мові формується переважно двома синтаксичними категоріями – модальності й часу”¹⁰.

У сучасній українській мові категорія модальності передається різними засобами, при цьому розходження в способах вираження цієї категорії почасти пов’язані з внутрішніми розходженнями в самих її семантико-синтаксичних функціях, її функціонально-синтаксичній сутності. Не підлягає сумніву, що розходження модальних типів речення найяскравіше і найрізноманітніше виражаються інтонаційним способом. Роль інтонаційно-мелодичних засобів у вираженні модальних відтінків висловлювань або речень буває різною залежно від граматичного ладу і лексичного складу синтаксичних одиниць. Отже, ми повинні визнати, що просте речення (нормою для української мови є структура простого речення із суворим розташуванням групи підмета і групи присудка) має категорії об’єктивної модальності й синтаксичного часу з відповідною системою засобів їхнього вираження. Обидві ці категорії тісно пов’язані одна з одною і утворюють нерозривну єдність категорії предикативності, що характерно для кожного речення і є його граматичним значенням.

Граматична будова простих речень у певний спосіб пов’язана з їх семантичною будовою. „Річ у тому, – зазначає І. Р. Вихованець, – що в системі мови переважає тенденція до симетрії між формально-синтаксичною й семантико-синтаксичною структурами речення”¹¹. Проте трапляються випадки асиметрії цих двох структур, що спричинені розбіжностями у семантико-синтаксичному і формально-синтаксичному членуванні речення. У низці випадків темо-рематичний принцип є провідним, що особливо постає значущим у конструкціях з нетипізованим виявом головних членів речення (інфінітив, форми прислівників тощо). Визначення семантики таких речень – теж важливий аспект у дослідженні окличних речень.

Одним із перших обґрунтував необхідність виділення семантичної структури речення разом із структурами граматичною і комунікативною Ф. Данеш. Установка на „зміст” була сформульована і В. В. Виноградовим: „Граматика розглядає форми синтаксичного вираження

думки, почуття і волі у всіх особливостях їхньої конкретної мовленнєвої побудови, типових для граматичної побудови, типових для граматичного ладу окремих мов і їхніх груп (сімей)”¹². Говорячи про семантику речень, В. В. Виноградов підкреслював, що вона складається з диктуму і модусу. Диктум – інформативний зміст основного повідомлення, модус – зв’язане з диктумом психічне переживання, що доповнює диктум¹³.

У традиційній лінгвістиці під семантикою розуміють увесь зміст, інформацію, передані мовою або якою-небудь її одиницею. Сутність семантики речення пояснюється наявністю денотата (референта, що позначає факт дійсності) і сигніфіката, який виражає зміст, що відповідає судженню про цей факт. При цьому підмет денотативно, а присудок сигніфікатно. До категорійних значень семантики при цьому належать суб’єкт – предикат.

Близькою до денотативного напрямку дослідження є концепція семантичного синтаксису Н. Д. Арутюнової, що ґрунтується на логіко-граматичному підході. Дослідниця підкреслює, що „логіко-синтаксичні структури являють собою найбільш загальні моделі, в яких думка формує зміст”¹⁴. Основне завдання щодо вивчення семантики речення, на її думку, полягає у виділенні чотирьох граматичних „начал”:

- 1) відношення екзистенції, або буттєвості;
- 2) відношення ідентифікації, або тотожності;
- 3) відношення номінації, або іменування;
- 4) відношення характеристизації, або предикації.

Досить поширені також дослідження, де враховано співвідношення граматичної і семантичної структур речення. Прикметні риси цього напрямку відбито у працях Н. Ю. Шведової. Вона розмежовує речення різних семантичних структур, спираючись на їх граматичні характеристики. При цьому дослідниця зазначає, що „семантика не існує сама по собі, без граматичного оформлення, а таким оформленням є все граматичне оформлення речення”¹⁵.

Крім граматичного підходу, в лінгвістичній теорії існує рівневий підхід до вивчення семантики. Відповідно до нього, перший крок дозволяє зробити поняття структурної схеми. Другий – вимагає враховувати предикативність і парадигму. Третій – семантичну структуру речення і систему його регулярних реалізацій. Четвертий – визначення комунікативного завдання, у вираженні якого завжди бере участь інтонація.

Проте речення є не тільки граматичною і семантичною одиницею, а й комунікативною, тобто таким висловлюванням, за допомогою якого ми спілкуємося між собою. „Речення, що розглядається в динамічному аспек-

⁹ Suchasna ukrajyns'ka literaturna mova [The modern Ukrainian literary language], Za zag. red. akad. AN URSSR I. K. Bilodida. K.: Naukova dumka, 1972, P. 18.

¹⁰ Zagnitko A. P. Teoretichna gramatika ukrajyns'koyi movi: Sintaksis: Monografiya [Theoretical Ukrainian grammar, syntax: Monograph], Donets'k: DonNU, 2001, P. 109.

¹¹ Vihovanets' I. R. Gramatika ukrajyns'koyi movi. Sintaksis: Pidruchnik [Ukrainian grammar. Syntax], K.: Libid', 1993, P. 57.

¹² Vinogradov V. V. “O kategorii modal'nosti i modal'nyh slovah v russkom yazyke” [On the category of modality and modal words in the Russian language. Selected Works. Study on Russian grammar], *Izbrannye trudy. Issledovanie po russkoj grammatike*. M.: Nauka, 1975, P. 53.

¹³ Ibid.

¹⁴ Arutyunova N. D. Predlozhenie i ego smysl: Logiko-semanticheskie problemy [The proposal and its meaning: Logical-semantic problems], M.: Nauka, 1976, P. 18.

¹⁵ Shvedova N. Yu. “O sootnoshenii grammaticheskoy i semanticheskoy struktury predlozheniya” [On the relation between grammatical and semantic structure of the sentence. Slavic Linguistics], *Slavyanskoe yazykoznanie*, M.: Nauka, 1973, P. 483.

ті щодо його комунікативної функції, називають висловлюванням¹⁶. І. Р. Вихованець відзначає, що „за функціонального підходу висловлювання кваліфікують як мовленнєву одиницю, що може дорівнювати реченню, але відрізняється від нього спрямованістю на мовленнєві акти, безпосереднім зв'язком із ситуацією”¹⁷.

У зв'язку з різноманіттям підходів до вивчення синтаксичних явищ лінгвісти тепер не акцентують на специфіці висловлювання, а інтерпретують його як комунікативний аспект самої структури речення. Тому в сучасній синтаксичній науці усталилася тенденція не протиставляти речення висловлюванню, а розрізняти у внутрішній структурі речення три аспекти: формально-синтаксичний, семантико-синтаксичний і комунікативний. Отже, у комунікативному плані речення є висловлюванням, основною особливістю якого є орієнтація на учасників мовлення¹⁸.

Відомий швейцарський лінгвіст Ш. Баллі¹⁹, опрацювавши загальну теорію висловлювання, виділив його фундаментальну ознаку – співвідношення модусу і диктуму. Розділяючи його погляди, І. Р. Вихованець зазначає, що „речення охоплює дві сфери значень – диктумну сферу значень, що стосується інформації про світ та його пізнання, і модусну сферу, яка містить інтерпретації суб'єктом думки об'єктивного змісту речення, різноманітні оцінки мовця, його почуття й волевиявлення”²⁰. Справді, кожне речення має денотативний план, який відображає ситуацію, узагальнюючою моделлю якої є структурна схема речення, і суб'єктивно-модальний план, який відображає ставлення мовця до позначуваної ситуації. Таким чином, у реченнєвій структурі є власне-суб'єктивний компонент, який забезпечує авторську інтерпретацію об'єктивної інформації. Виходячи з цього та беручи до уваги тезу про те, що „у здорової, нормальної людини просто неможливо виділити чисто інтелектуальну діяльність, вільну від почуттєво-емоційних елементів... Обробка інформації в людському мозку – взаємодія двох програм: інтелектуальної й емоційної”²¹, можна стверджувати, що емоційне є компонентом змістової структури речення. Відповідно це знаходить своє відображення у структурі речення, зокрема у таких синтаксичних явищах, як: обсяг, розмір, тип, структура речення, особливо в його тема-ремагичному членуванні, порядок слів, експресивне виділення окремих слів речення, різноманітні стилістичні прийоми.

Виділяючи емотивний компонент у змістовій струк-

турі речення, необхідно з'ясувати місце цього компонента у семантиці речення. На думку Ю. М. Малиновича, „якщо емоційне значення виражене експліцитно (являє собою основне, спеціальне значення, заради якого форма або слово існує), то воно є денотативним; якщо емоційне значення виражене імпліцитно (виступає як супутнє і не має спеціального засобу вираження), тоді це конотативне значення”²². Отож єдиним розходженням між денотативним і конотативним значенням є спосіб вираження.

В окличних реченнях виділяють водночас емоційний та емоційно-оцінний компоненти значення. Зіставляючи навколишню дійсність з ідеалізованою моделлю світу, людина не тільки виражає свою емоційну реакцію, але й оцінює її. Лінгвісти, що займаються вирішенням проблеми емотивності на синтаксичному рівні, по-різному вирішують питання про наявність семи оцінки в окличних емоційно-оцінних реченнях. Один погляд націлює на те, що все емоційно-експресивне вже є оцінне, тому що емоції – це суб'єктна форма оцінки. Такої думки дотримуються, наприклад, Н. А. Лук'янова²³, М. А. Ягубова²⁴. Однак такі дослідники, як Е. Ф. Петрищева, Л. А. Сергєєва, Т. А. Кільдібєкова²⁵, О. В. Добрунова²⁶ стверджують, що не всі висловлювання (зокрема, що виражають подив, незгоду, недовіру) містять оцінку. На нашу думку, саме такий погляд є більш обґрунтованим.

Висновок. Таким чином, визначаючи семантику окличного речення, необхідно враховувати його пропозиційний зміст, виявляти диктум і модус висловлювання, враховуючи при цьому онтологічні категорії – реальний світ і людину. Погоджуючись із тим, що зміст речення залежить від процесу спілкування, ми тим самим зраховуємо цю мовну одиницю не тільки до елементів мови, але й до фактів мовлення. Єдність семантичної та синтаксичної структур і визначає речення як одиницю мовлення. Тому найважливішим у вивченні окличних речень є дослідження співвідношення їх формально-граматичних і функціонально-семантичних особливостей.

Подальші дослідження окличних речень з багатоспектного погляду сприятимуть систематизації наявних результатів наукових пошуків та утвердженню думки про них не тільки як про біфункціональну синтаксичну структуру, що виражає комунікативний намір мовця, а й емоційно та ситуативно вмотивовану конструкцію, яка

¹⁶ Zagnitko A. P. Teoretichna gramatika ukrayins'koyi movi: Sintaksis: Monograph [Theoretical Ukrainian grammar, syntax. Monograph], Donets'k: DonNU, 2001, P. 312.

¹⁷ Vihovanets' I. R. Gramatika ukrayins'koyi movi. Sintaksis: Pidruchnik [Ukrainian grammar. Syntax], K.: Libid', 1993, P. 155.

¹⁸ Ibid.

¹⁹ Balli Sh. Frantsuzskaya stilistika, M., Inostrannaya literatura [French style], Foreign Literature, 1961, P. 201.

²⁰ Vihovanets' I. R. Gramatika ukrayins'koyi movi. Sintaksis: Pidruchnik [Ukrainian grammar. Syntax], K.: Libid', 1993, P. 117.

²¹ Luk A. N. "Emotsii, yumor, ostroumie" [Emotions, humor, ostroumye, Science and religion], *Nauka i religiya*, 1966, №1, P. 42.

²² Malinovich Yu. M. Ekspresiya i smysl predlozheniya: Problemy emotsional'no-ekspressivnogo sintaksisa [Expression and meaning of the sentence: Problems of emotional and expressive syntax], Irkutsk: Izd-vo Irkutskogo universiteta, 1989, P. 44.

²³ Lukyanova N. A. "O sootnoshenii ponyatij ekspressivnost', emotsional'nost', otsenochnost'" [On the relation between the concepts of expressiveness, emotion, estimation], *Aktual'nye problemy leksikologii i slovoobrazovaniya* [Actual problems of lexicology and word formation], Novosibirsk, 1976, P. 3-21.

²⁴ Yagubova M. A. "Otsenki i emotsii v razgovornoj rechi" [Ratings and emotion in speech], *Language and Emotions*, Volgograd, 1995, P. 133-142.

²⁵ Kil'dibekova T. A. "O karaktere vzaimodejstviya emotsional'nogo s intelektual'nym v nekotoryh tipah vosklytsatel'nyh predlozhenij" [The nature of the interaction between the emotional with the intellectual in some types of exclamatory sentences], *Sintaksis i intonatsiya*, Ufa, 1973, Vyp. II, P. 27-32.

²⁶ Dobrunova O. V. "Vliyanie emotsional'nogo faktora na sintaksicheskoe oformlenie vyskazyvaniya" [The impact of emotional factors in the design of syntax statements], *Syntax structures in the act of communication (in German): Sbornik nauchnyh trudov*, Moskva, 1988, Vyp. 313, P. 13-14.

виражає його психічний стан.

Navchuk Halyna, Shutak Larysa. The exclamatory sentences in line with the multidimensional research. This article is talking about the suitability of much aspected way for studying the exclamatory sentences. The structural and semantic aspects depicted here as main, so logical and communicative aspects are based on them. Emotional and text-creative aspects also play additional role. Such analysis of the exclamatory sentences allows to show their structural and formal specialties in different spheres of function, and it helps determine correlativity or non-correlativity between the elements of formal-syntactical, semantic-syntactical, own semantic and communicative structures. Also it helps to observe the formal and semantic variability. After all, modern science has developed syntactic tendency not to oppose a sentence statements and distinguish the inner structure of the sentence three aspects: formal syntactic, semantic, syntactic and communicative. Moreover, it is proved that every sentence has denotatum plan that reflects the situation, the umbrella model which is a block diagram of a sentence, and subjective-modal plan that reflects the attitude of the speaker to the signified situation. Thus, *rechenyeviy* structure is self-subjective component that provides the author's interpretation of objective information. Therefore, one could argue that the emotional component is the semantic structure of sentences. Accordingly, it is reflected in the structure of sentences, particularly in such syntactic phenomena as volume, size, type, sentence structure, especially in its theme-rematychnomu division, word order, expressive sentence highlight individual words, different stylistic techniques.

Key words: exclamation sentences, multidimensional approach, structural and semantic aspect of formal syntactic aspect dyktum and mode of expression.

Навчук Галина Василівна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри суспільних наук та українознавства Буковинського державного медичного університету, автор близько 130 праць наукового, навчально-методичного та публіцистичного характеру, з яких 1 монографія, 3 розділи до двох колективних монографій, 5 навчальних та навчально-методичних посібників з грифом МОН та МОЗ України. Коло наукових інтересів: українознавство в системі вищої освіти, проблеми впорядкування української медичної термінології, культура мовлення медичного працівника, національно-мовне виховання у ВНЗ, категоріальна граматики української мови.

Navchuk Halyna – Candidate of Philology, Associate Professor of Department of Social Sciences and Ukrainian Studies of Higher State Educational Establishment of Ukraine «Bukovinian State Medical University»; she is the author of about 130 scientific, educational and critical publications, including 1 monograph, 3 sections in 2 monographs, 5 educational and teaching issues, which was approved by the Ministry of Education of Ukraine and the Ministry of Health of Ukraine. Research interests: Ukrainian, linguistic and cultural studies, problems of the research of Ukrainian medical terminology, the national language education in universities, categorial Ukrainian grammar.

Шутак Лариса – кандидат філологічних наук, доцент кафедри суспільних наук та українознавства Вищого державного навчального закладу України «Буковинський державний медичний університет», автор близько 145 праць наукового, навчально-методичного та публіцистичного характеру, з яких 1 монографія, 3 розділи до двох колективних монографій, 5 навчальних та навчально-методичних посібників з грифом МОН та МОЗ України. Коло наукових інтересів: категоріальна граматики української мови, порівняльне мовознавство, українська медична термінологія, лінгвопсихологія, українознавство в системі вищої освіти.

Shutak Larysa – Candidate of Philology, Associate Professor of Department of Social sciences and Ukrainian Studies of Higher State Educational Establishment of Ukraine «Bukovinian State Medical University»; she is the author of about 145 scientific, educational and critical publications, including 1 monograph, 3 sections in 2 monographs, 5 educational and teaching issues, which was approved by the Ministry of Education of Ukraine and the Ministry of Health of Ukraine. Research interests: Ukrainian, linguistics and cultural studies, problems of the research of Ukrainian medical terminology, the national language education in universities, categorial Ukrainian grammar.

Received: 18-01-2017

Advance Access Published: April, 2017

© H. Navchuk, L. Shutak, 2017